CALCURI FRAZEOLOGICE ÎN COMUNICAREA ROMÂNILOR DIN SPANIA

IOANA JIEANU
Universitatea Petrol-Gaze din Ploieşti

1. Introducere

Lucrarea *Calcuri frazeologice în comunicarea românilor din Spania* relevă importanţa pe care o are studierea fenomenului de contact lingvistic, în cazul comunităţilor de români din Spania, pornind de la caracteristicile limbilor implicate în acest proces: limba română şi limba spaniolă. Dintre multiplele manifestări ale interferenţei dintre cele două limbi avute în discuţie, în lucrarea noastră am ales să analizăm formele de manifestare ale fenomenului de calc lingvistic, în cadrul comunicării în limba română a imigranţilor români din Spania.

Menţionăm ca în momentul de faţă, în Spania trăiesc peste 800.000 de români, grupaţi în mai multe comunităţi în funcţie de oraşul de reşedinţă, dintre care, cele mai numeroase sunt comunităţile de români din Madrid, respectiv din Castellón de la Plana.

Culegerea datelor a fost realizată în mai multe moduri: strângerea unor casete audio-video, trimise de un grup de români din Madrid rudelor rămase în ţară, ancheta lingvistică întreprinsă de noi în februarie 2009, în oraşul Castellón de la Plana şi selecţionarea unor forumuri de discuţii ale românilor din Spania.

Ancheta de teren a fost urmată de analiza publicaţiilor în limba română din Spania, a documentelor de arhivă (datele furnizate de oficialităţile oraşului Castellón).

2. Aspecte teoretice

Unul dintre fenomenele de interferenţă între română şi spaniolă care se regăseşte în mai multe compartimente ale limbii: lexic, morfologie, sintaxă, semantică, frazeologie este calcul lingvistic.

În lucrarea noastră, respectăm tradiţia lingvistică românească (Hristea 1984; Palii 1991; Bîrlea 2000; Stanciu-Istrate 2006; Munteanu Colán 2008) şi analizăm calcul lingvistic ca pe un fenomen distinct de împrumut, văzut ca un rezultat direct al contactelor dintre două limbi (dintre limba română şi limba spaniolă, în cazul nostru), manifestat în cadrul unei societăţi bilingve – comunitatea de români din Spania.

După compartimentul limbii în care are loc transferul de proprietăţi şi de forme, distingem în cadrul fenomenului de calc lingvistic între calcul lexical, calcul gramatical şi cel frazeologic.

În lucrarea de faţă, ne vom opri la analiza exemplelor extrase din corpusul nostru care conţin calcuri frazeologice.

BDD-V925 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:07:55 UTC)

În cadrul calcului frazeologic, „în cazul căruia mecanismele analogice ale calcului nu implică îmbinări complet libere de cuvinte, ci unităţi frazeologice [...], adică acele îmbinări de cuvinte care, rămânând semantic autonome, dau naştere unor expresii preferate parţial sau exclusiv în uz faţă de altele posibile, chiar dacă sunt apropiate sau echivalente” (Merlo 2007: 242), facem distincţia între unităţi frazeologice idiomatice şi neidiomatice.

3. Cauzele producerii calcului

Majoritatea cauzelor care determină apariţia calcurilor frazeologice sunt specifice interferenţelor lingvistice. Traiul într-o altă ţară şi contactul permanent cu cetăţenii autohtoni îi determină pe români să prefere folosirea limbii române atunci când se află în compania altor români. Calcurile frazeologice sunt cauzate, de multe ori, de dorinţa de a folosi exclusiv limba română în comunicare. Subiecţii intervievaţi au încercat să folosească în timpul anchetei lingvistice doar limba română, astfel, au tradus expresiile din limba spaniolă folosind cuvinte româneşti. Probabil că acest fenomen este iniţial conştientizat, pentru ca, după un anumit timp, expresiile traduse iniţial să înceapă a fi folosite, în comunicarea în limba română, involuntar.

4. Calcuri frazeologice

Calcul frazeologic întâlnit în comunicarea românilor din Spania constă în „transpunerea literală” (Stanciu-Istrate 2006: 117), „copierea” (Bârlea 2000: 106) tiparului sintactic al unei unităţi frazeologice în altă limbă. Preluarea expresiei presupune păstrarea tuturor componenţilor, precum şi a sensului sau a sensurilor pe care le are în limba de origine.

Deoarece este un fenomen atât de complex, calcul frazeologic a fost considerat alternativ calc lexical, calc sintactic sau împrumut frazeologic.

Calcul frazeologic se aseamănă cu un calc lexical de structură, deoarece calcul frazeologic copiază structura unui grup de cuvinte, pe când cel lexical imită structura internă a unui cuvânt. Cu toate că preia şi anumite raporturi sintactice, calcul frazeologic, nu se limitează doar la acest aspect, copiind şi sensuri care „sunt supuse modificărilor provocate de situaţia exterioară, de momentul psihologic şi conţin adesea o nuanţă afectivă sau estetică” (Iordan 1943: 249).

Majoritatea unităţilor frazeologice copiate din limba spaniolă au centrul verbal, un verb polisemantic:

(1) *a avea* + *substantiv*:
   a. rom. *a avea clase* [a avea ore, a merge la şcoală] calc frazeologic după expresia sp. *tener clases*: „După ce *am clase* la şcoală, toc[1] la trompetă, la pian” (I6)[2]; „*Am clase* până la ora cinci” (I11);
   b. rom. *a avea foame* [a-i fi foame] calc frazeologic după *tener hambre*: „*Nu am foame* acum” (I23), „Când *am foame* mănânc de toate” (I10).

(2) *a da* + *substantiv*:

[1] *Tocar* v. (muz) – a interpreta; *tocar la trompeta* – a cânta la trompetă.

[2] I1, I2 etc. reprezintă informatorii intervievaţi de noi în timpul anchetei dialectale realizată în anul 2009, în Castellón de la Plana. Pe baza interviurilor luate acestora, am alcătuit un corpus care cuprinde împrumuturi, calcuri şi comutări de cod.

BDD-V925 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:07:55 UTC)

rom. *a da clase* [a preda] calc frazeologic după sp. *dar clases* „Îmi place cum *dă* ea *clase*" (I1), „*Nu* ne *dau clase* prezenţiale, trebuie să te duci la ora lor de tutorie" (I1), „Nu puteam *să*-i *dau* copilului *clase*" (I1), „Chiar dacă eşti farmacistă poţi *să dai clase*" (I3), „E farmacistă şi *dă clase*" (I4), „Tu lucrezi? La ce *clase dai*?" (I23);

(3) *a da + substantiv + locuţiune adverbială:*
rom. *a da ceasul în spate* [a da ceasul înapoi] calc frazeologic după sp. *dar el reloj detras*: „*Am dat* ceasul *în spate* şi asta a fost" (I2).

(4) *a face + substantiv*:
   a. rom. *a face dictare* [a da dictare] calc frazeologic după sp. *hacer dictado*: „Învăţ şi *facem dictări*" (I11), „Sâmbăta trecută *am făcut* dictare" (I11);
   b. rom. *a face examen* [a da examen / test, a efectua teste, a pregăti] calc frazeologic după sp. *hacer examen*: „Cu ea *nu faci examene*" (I1), „*Examenul* acela *se face* cu calculatorul" (I5), „Le *fac examenele*" (I1).
   c. rom. *a face masa* [a pune / pregăti / aranja masa] calc frazeologic după sp. *hacer la mesa*: „Unde *faci masă*, la tine sau la mine?" (I11).
   d. rom. *a face replici* [a da replica] calc frazeologic după sp. *hacer replicas*: „Eu vorbesc la modul general, aşa că cei care încep *să facă replici* să le facă dar în limita bunului simţ" (C2, A).

(5) *a ieşi + locuţiune adverbială*:
rom. *a ieşi în faţă* [a reuşi] calc frazeologic după sp. *salir adelante*: „Nu ştiu dacă o *să ies în faţă* cu totul, de aceea nu vin în ţară" (I4).

(6) *a (se) pune + adjectiv*:
   a. rom. *a se pune frumoasă* [a se aranja] calc frazeologic după sp. *ponerse guapa*: „Şi uite *m-am pus frumoasă* şi am zis să mă duc la biserică" (I10);
   b. rom. *a se pune nervos* [a se enerva] calc frazeologic după sp. *ponerse nervioso*: „Măi, şi *se punea nervos* tot timpu'" (I10);
   c. rom. *a se pune bolnav* [a se îmbolnăvi] calc frazeologic după sp. *ponerse enfermo*: „Când am văzut-o că *s-a pus bolnavă*..." (I9).

(7) *a pune + locuţiune adverbială*:
   a. rom. *a pune de acord* [a fi de acord, aici cu sensul de a coordona] calc frazeologic după sp. *poner de acuerdo*: „Încerc *să* le *pun de acord* (răspunsurile) ţinând cont că toate cărţile sunt din aceeaşi *corriente*[1]" (I1);
   b. rom. *a (se) pune în spate* [a (se) aşeza în spate] calc frazeologic după sp. *ponerse abajo*: „Eu *m-am pus în spate* la poză, că eram înaltă" (I15);
   c. *a se pune în contact* [a lua legătura] calc frazeologic după sp. *ponerse en contacto*: „Şi *m-am pus în contact* cu asociaţia, la început am colaborat, apoi m-am angajat" (I15).

(8) *a (-şi) pune + substantiv + prepoziţie + substantiv*:
rom. *a (-şi) pune părul de brunetă* [a (se) vopsi / a (se) face brunetă] calc frazeologic după sp. *ponerse el pelo de morena*: „Uite aşa mi-*am pus părul de brunetă*, fără să zic" (I24).

(9) *a putea + verb*:
rom. *a nu putea vedea* [a suporta, a înghiţi (pe cineva)] calc frazeologic după sp. *no poder ver a alguien*: „*Nu poate s*-o *vadă* nimeni de la mine din clasă" (I1).

(10) *a scoate + prepoziţie + substantiv*:

[1] *Corriente* s. – curent; (aici are sensul de arie, sferă tematică).

BDD-V925 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:07:55 UTC)

rom. *a scoate din cap* calc frazeologic după sp. *sacar de la cabeza*: „Îi cere profesoarei *să scoată din capul* copilului tot" (I1).

(11) *a ţine + substantiv*:
rom. *a ţine distanţa* [a ţine la distanţă] calc frazeologic după sp. *tener la distancia*: „*Am ţinut distanţă* de cei din piaţă" (I8). Această expresie se poate încadra şi în calcul sintactic, deoarece diferenţa dintre ea şi echivalentul ei românesc constă în folosirea tranzitivă a verbului.

(12) *mult + substantiv*:
a. rom. *mult renume* [renume mare, foarte cunoscut] calc frazeologic după sp. *mucho renombre*, expresie folosită pentru a desemna o persoană sau un loc foarte cunoscut: „Restaurant de *mult renume*" (C2, D);
b. rom. *multă firmă* [marcă, firmă cunoscută] calc frazeologic după sp. *mucha marca / firma*: „La un bar cu şi mai *multă firmă*" (C2, D). Folosirea adjectivului *mult* ar putea fi considerată calc semantic, însă sensul său reiese doar din structurile din care face parte.

(13) *substantiv + de + substantiv*:
rom. *memorie de activitate* [raport de activitate] calc frazeologic după sp. *memoria de actividad*: „După un an de activitate, facem *o memorie de activitate*" (I15). În acest caz, calchierea presupune păstrarea tuturor elementelor compusului spaniol şi traducerea lor în limba română.

(14) rom. *de moment* [pentru moment] calc frazeologic după sp. *de momento*: „*De moment* găseşti la locutorii [locul de unde imigranţii telefonează în ţara de origine, beneficiind de preţuri convenabile pentru apelurile internaţionale]" (I7), „*De moment* a dispărut" (C2, S).

În materialul nostru am identificat şi câteva calcuri frazeologice parţiale, formate dintr-unul sau mai multe elemente traduse din spaniolă în limba română şi un cuvânt împrumutat, care este uneori adaptat limbii române, iar alteori, nu.

(15) rom. *a da o vueltă* calc frazeologic după sp. *dar vuelta* [a da o tură]: „*Ai dat o vueltă* prin Deltă?" (C2, A1).

(16) rom. *a avea ganas de* / *a avea o gana de* [a avea chef de] calc frazeologic după sp. *tener ganas de*: „*Aveţi ganas de vorbit*?" (C2, I), „*Aveam o gana de* a le zice..." (C2, B).

(17) rom. *a da ganas* calc frazeologic după sp. *dar ganas de* [a da / a avea chef de]: „*îmi dădeau ganas* să le răspund" (C2, S).

(18) rom. *a fi de fiesta* calc frazeologic după sp. *estar de fiesta* [a merge la o petrecere, a ieşi în oraş, a se distra în baruri, cluburi, discoteci]: „Vineri *am fost de fiesta*. M-am întors la cinci" (I2). Când *sunt de fiesta*, nu vreau să ştiu de el" (I4).

(19) rom. *fin de săptămână* / *sfârşit de săptămână* calc frazeologic după sp. *fin de semana* [week-end]: „*Un sfârşit de săptămână* bun" (I17), „Mi-ar plăcea să merg odată *un fin de săptămână* până acolo" (C2, B), „Dacă mergi doar *un fin de semana*, alege mai întâi locul" (C2, S). În primele două exemple, expresiile *sfârşit de săptămână* şi *fin de săptămână* sunt calchiate după *fin de semana* (prima este calc frazeologic total, iar a doua, calc frazeologic parţial, deoarece unul dintre termeni este împrumutat). În cel de-al treilea exemplu identificat în corpus, expresia *fin de semana* este împrumutată, nu este calc.

(20) rom. *da una ostia* calc frazeologic după sp. *dar alguien una ostia* [a da una pe spinare cuiva] „Îţi *dau una ostia* de nu te vezi" (I24).

BDD-V925 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:07:55 UTC)

5. Concluzii

La finalul analizei fenomenului de calc frazeologic după limba spaniolă, identificat în materialul pe care l-am înregistrat, am ajuns la următoarele concluzii:

- calcul lingvistic după modelul spaniol este întâlnit frecvent în comunicarea românilor imigranţi în Spania, în special calcul frazeologic, contribuind la dezvoltarea vocabularului limbii române vorbite în comunităţile româneşti din Peninsula Iberică. Frecvenţa poate fi explicată prin similitudinile dintre limba română şi limba spaniolă în toate compartimentele limbii.
- calcul lingvistic este un fenomen complex, care afectează mai multe niveluri ale limbii: lexic, morfologie, sintaxă, uneori simultan, alteori acţionând într-o singură direcţie. De aceea, analiza acestei manifestări a interferenţelor lingvistice presupune o bună cunoaştere a limbilor aflate în contact şi a contextului general în care s-a produs interferenţa.

BIBLIOGRAFIE

Bîrlea, Petre, Roxana Magdalena Bîrlea, 2000, *Lexicul românesc de origine franceză*, Târgovişte, Bibliotheca.

Hristea, Theodor, 1984, „Calcul lingvistic ca procedeu de îmbogăţire a vocabularului", în T. Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Albatros.

Iordan, Iorgu, 1949, *Influenţe ruseşti asupra limbii române*, Analele Academiei, Bucureşti.

Merlo, Roberto, 2007, „Interferenţe lingvistice italo-române. Studiu de caz", în *Români majoritari / Români minoritari: interferenţe şi coabitări lingvistice, literare şi etnologice*, Luminiţa Botoşineanu, Elena Dănilă, Celia Holban, Ofelia Ichim (eds.), Iaşi, Editura Alfa, p. 235-271.

Munteanu Colán, Dan, 2008, *Româna vorbită în Spania poate deveni o nouă modalitate lingvistică?*, comunicare prezentată la Bucureşti, septembrie 2008, Conferinţa *Diaspora în Cercetarea Ştiinţifică Românească*, sub egida Academiei Române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al Rosetti".

Palii, A., 1991, *Calchierea ca aspect al interferenţei limbilor (contacte moldo-ruse)*, Academia de Ştiinţe, Institutul de limbă şi literatură, Ştiinţa, Chişinău.

Stanciu-Istrate, Maria, 2006, *Calcul lingvistic în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

PHRASEOLOGICAL LOAN TRANSLATION IN THE COMMUNICATION OF ROMANIAN IMMIGRANTS

(*Abstract*)

Following the theoretical aspects concerning the loan translation (Hristea 1984, Bîrlea 2000, Istrate 2006), we classified the loan translation in: lexical loan translation (loan translations of the morphematic structure and loan translations of the semantic structure), grammatical loan translation (morphological and syntactic) and phraseological loan translation. Most loan translations after Spanish are phraseological and they are helping the development of the Romanian language used by the immigrants in Spain.

BDD-V925 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:07:55 UTC)